

Maria Kocójowa
Prezes Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego
Oddział w Krakowie;

Przedsięwzięcia integracyjne Polskiego Towarzystwa Bibliologicznego

Polskie Towarzystwo Bibliologiczne [Polish Bibliological Association - akronim PTB] jest ewenementem na tle towarzystw bibliotekarzy innych krajów postkomunistycznych zarówno jako nowy twór (zał. 1989), jak i ze względu na zakres, formę i efekty osiągnięte w ciągu zaledwie dziewięciu lat działalności. Nazwa wywodzi się z języka greckiego: *biblios* - książka i *logos* - nauka, oznacza zatem stowarzyszenie badaczy książki i bibliotek. Działalność Oddziału w Krakowie PTB znana jest z popularnych w środowisku spotkań oplatkowych organizowanych wspólnie Papieską Akademią Teologiczną; udzielanych przez członków porad eksperckich edytorskich i związanych z komputeryzacją bibliotek, prowadzenia szkoleń bibliotekarzy kościelnych i zakonnych oraz publikowania w FIDES. Mniej natomiast wiadomo o działalności integracyjnej na forum międzynarodowym.

Z tych względów warto bardziej szczegółowo omówić zagadnienia jak:

1) geneza i koncepcja w Polsce eksperckiego towarzystwa bibliotekarzy, nauczycieli akademickich bibliotekarstwa i informacji naukowej oraz innych ludzi zawodowo związanych z książką, opartego o demokratyczne zasady, działającego na rzecz integracji ludzi książki na świecie.

2) polskie modele naukowej współpracy PTB i efekty w zakresie zadań o międzynarodowym znaczeniu, dotyczących ochrony i zabezpieczania oraz informacji o polskich zbiorach oraz integracji środowiska.

3) konkluzja na tle przeszkód i perspektyw rozwoju działalności PTB o charakterze multikulturalnym, zgodnie z oczekiwaniami informacyjnego społeczeństwa XXI w zjednoczonej Europie.

Geneza i koncepcja PTB

PTB powstało na życzenie i wyrosło z potrzeb profesjonalnego środowiska w 1989 r., czyli w okresie ostatecznych zmagani z reżimem komunistycznym w Polsce. Bibliotekarze i nauczyciele akademicy z uniwersytetów kształcących z bibliotekoznawstwa i informacji naukowej pragnęli towarzystwa, które nie będzie narażone na ingerencję polityczną. Krótko po 2. wojnie światowej, władze PRL zlikwidowały zaśluzony, z długimi tradycjami we współpracy międzynarodowej w IFLA i ochrony zbiorów w latach 2 wojny światowej - Związek Bibliotekarzy Polskich (1917-1945), działający jeszcze parę lat po wojnie pod zmienioną nazwą Związek Bibliotekarzy i Archiwistów Polskich (1946-1953) [Union of Polish Librarians and Archivists]. Stało się to w wyniku zamierzonej akcji politycznej scentralizowania i podporządkowywania priorytetom czerwonej władzy - polskiej działalności społecznej, opartej o demokratyczne zasady. Dawne towarzystwa dlatego zastępowano nowymi i tak w 1954 r. powołano nową organizację pod nazwą Stowarzyszenie Bibliotekarzy Polskich [Association of Polish Librarians, acronim SBP], uzależnioną finansowo i ideologicznie od władz PRL. Wpisy do tego stowarzyszenia były często obligatoryjne dla pracowników bibliotek i pod naciskiem, zwłaszcza partyjnych dyrektorów bibliotek publicznych.

W nowej sytuacji politycznej, zawdzięczanej „Solidarności”, wobec masowego występowania bibliotekarzy ze Stowarzyszenia Bibliotekarzy Polskich w latach 80. XX w., ogólnopolskiego zahamowania ruchu stowarzyszeń, zakazanego w okresie stanu wojennego Jaruzelskiego - przedstawiciele profesjonalnego warszawskiego środowiska zainicjowali

stworzenie ogólnopolskiego, niezależnego politycznie stowarzyszenia. Realizacja tego zamysłu była możliwa dopiero w 1989 r., kiedy PTB doczekało się oficjalnej rejestracji. Idea powołania takiego stowarzyszenia zbiegła się z analogicznymi wysiłkami w tym samym czasie środowisk profesjonalnych we Wrocławiu, Łodzi, Lublinie i Krakowie. W efekcie końcowym powstało 6 oddziałów PTB (od 1994 r. Oddział w Katowicach), reprezentatywnych dla głównych ośrodków książki w Polsce. Oddziały mają zapewnioną autonomię, łącznie z prowadzeniem działalności gospodarczej. Towarzystwo działa na zasadach demokratycznych, dobrowolnej współpracy wolontariuszy. Nie posiada stałych subwencji państwa ani własnego majątku jak SBP. Zapis w statucie PTB informuje o przyznaniu priorytetów funkcjom eksperckim, naukowym i działaniom na rzecz integracji profesjonalistów - ludzi książki. Osnowę towarzystwa mieli tworzyć dlatego liderzy bibliotek i ośrodków kształcenia akademickiego z bibliotekoznawstwa i informacji naukowej w kooperacji zwłaszcza z księgarzami, wydawcami. Nacisk położono na wzbogacenie form działalności przez dokonywanie ekspertyz ważnych dla środowiska profesjonalnego, negocjacje w sprawach interwencyjnych, tworzenie forum dyskusyjnych ogólnopolskich i lokalnych, rozwinięcie działalności wydawniczej. PTB aktualnie liczy blisko 200 członków, głównie liderów z bibliotek i z Instytutów BiIN¹. Towarzystwo współpracuje, zwłaszcza w sprawach interwencyjnych z innymi nowopowstałymi w 90. latach towarzystwami profesjonalnymi w Polsce jak: Polskie Towarzystwo Czytelnicze (np. wypracowanie wspólnego stanowiska w sprawie trybu likwidacji bibliotek oraz projektu *Ustawy o bibliotekach*), Polskie

¹ B. Bieńkowska, *Polskie Towarzystwo Bibliologiczne*, „Przegląd Biblioteczny” 1997 nr 2/3, s.241-247; *Polskie Towarzystwo Bibliologiczne. Informator*. Oprac. M. Mlekicka, Warszawa 1996.

Towarzystwo Informacji Naukowej oraz ze wspomnianym, obecnie się sukcesywnie reformującym SBP².

Model i efekty współpracy międzynarodowej PTB w latach 1990-1998

Realizacja ambitnych założeń statutowych doprowadziła do zróżnicowanych efektów w poszczególnych oddziałach PTB w kraju.. Największe osiągnięcia na forum międzynarodowym odnotować można w zakresie ochrony, dokumentacji i informacji o polskim dziedzictwie kulturalnym. Przedsięwzięto też próby integracji środowiska profesjonalnego dla budowania prestiżu i lobby zawodu, najbardziej udane w środowisku krakowskim. Przemieszczenia i straty księgozbiorów w związku z drugą wojną światową szczególnie ważnymi uczyniły prace nad losami zachowanego dziedzictwa piśmienniczego o znaczeniu multikulturalnym. Dużą wagę przywiązuje się dlatego do współpracy międzynarodowej i publikacji wyników badań, wprowadzania nowoczesnych form informacji o zbiorach.

Aktualnie zostały wypracowane dwa modele działalności PTB:

- a) wprowadzony przez Zarząd Główny PTB,
- b) koncepcja wypracowana w środowisku profesjonalnym krakowskim.

² M. Kocójowa, *Major Association of Polish Librarianship [in:] Modern Libraries and Librarianship in Poland*, Kraków 1995, s. 86-89 Materiały Edukacyjne Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej UJ Nr 4.

Model prac Zarządu Głównego PTB

Prezes Zarządu Głównego PTB, wybitna uczona o silnej indywidualności - prof. dr hab. Barbara Bieńkowska ukierunkowała wspólne prace na zagadnienia związane z ochroną księgozbiorów przemieszczonych w wyniku ostatniej wojny światowej lub wewnętrznej polityki PRL. Tematy te spowodowały uaktywnienie działalności głównie bibliotekarzy i nauczycieli akademickich - członków towarzystwa. Dzięki inicjatywie Pani Prezes utworzono przy Bibliotece Narodowej w Warszawie Pracownię Dokumentacji Księgozbiorów Historycznych, dzielącą trud prac administracyjnych związanych z projektami badawczymi PTB³. Prezes wciągnęła też członków wielu oddziałów PTB, włącznie z krakowskim, do prac utworzonego w 1990 r. Biura Pełnomocnika Rządu do Spraw Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego za granicą przy Ministerstwie Kultury i Sztuki⁴. Biuro to stworzyło w 1994 r. dla publikowania efektów badań specjalną serię wydawniczą Polskie Dziedzictwo Kulturalne z dwoma podseriami:

A - Straty Kultury Polskiej oraz podserię B - Wspólne Dziedzictwo⁵.

W efekcie zostały podjęte bardzo pracochłonne, a często trudne w porozumieniach międzynarodowych prace dokumentacyjne na szczeblu międzyrządowym. Dotyczą one strat wojennych bibliotek polskich oraz obejmują dokumentację przemieszczeń księgozbiorów polskich. Badania wiążą się z sąsiadami za zachodnią granicą Polski, czyli z Niemcami. Drugi kierunek badań obejmuje skutki zmian granic na wschodzie, a zwłaszcza badania Ukrainy. Członkowie PTB przyczynili się do powstania

³ *Symposia Bibliologica*, Warszawa 1995.

⁴ W. Kowalski, *Likwidacja skutków II wojny światowej w dziedzinie kultury*, Warszawa 1994.

⁵ Przewodniczącym Rady programowej Wydawniczej jest T. Polak, red. naczelnym L. Kalinowski. Seria A zob. B. Bieńkowska ... przyp. 11. Seria B zawiera m.in.: *Archiwa rodzinno-majątkowe w zbiorach państwowych we Lwowie. Oprac. S. Pijaj* (1995), *Badania księgozbiorów Radziwiłłów*, red. Z. Jaroszewicz - Pieresławcew (1995)

kilku ważnych publikacji zbiorowych i autorskich związanych z Niemcami i Ukrainą. Najcenniejsze są tu materiały dokumentacyjne: *Straty bibliotek w czasie II wojny światowej w granicach Polski z 1945 r. Wstępny raport o stanie wiedzy. Cz. 1-3, z bibliografią 908 poz.* (Warszawa 1994) oraz ich interpretacja autorska B. Bieńkowskiej w języku polskim i angielskim. Zarząd Główny PTB zorganizował ponadto w Warszawie kilka forum dyskusyjnych na temat przyszłych i obecnych kierunków współpracy z Niemcami (1996) oraz z Ukrainą (1997)⁶.

Oparcie prac ekspertów z PTB o zaplecze instytucjonalne Biblioteki Narodowej oraz Ministerstwa Kultury i Sztuki w Warszawie sprawdziło się pozytywnie, zapewnia finanse na realizację interesujących i bardzo potrzebnych prac dokumentacyjnych o znaczeniu międzynarodowym i multi-kulturalnym, których koncepcję, a częściowo i realizację zapewniają członkowie PTB. Przedstawiony przykład modelu związania działalności stowarzyszenia z centralną biblioteką państwa, władzami ministerialnymi i projektem rządowym dał interesujące szanse PTB i może być rozwiązaniem skutecznym i w innych krajach.

Model prac Oddziału w Krakowie PTB

Na tle działalności oddziałów PTB najbardziej indywidualną politykę działalności prowadzi Oddział w Krakowie PTB, którego członkowie biorą udział zarówno: a) w pracach wspólnych Zarządu Głównego, jak i b) realizują własną koncepcję rozwoju Oddziału PTB w Krakowie⁷.

⁶ *Bibliotekarskie kontakty polsko-niemieckie*. „Przegląd Biblioteczny” 1997 z. 1 (cały); Tom dotyczący Ukrainy pt „Z problemów ochrony europejskiego i narodowego dziedzictwa piśmienniczego” jest przygotowywany do druku w serii „Z badań nad polskimi księgozbiorami historycznymi”.

⁷ Drużek jubileuszowy Oddziału PTB w Krakowie w 1995 r; M. Kocójowa, P. Milczanowski, *Przeszłość i terażniejszość towarzystw naukowych*, „Problemy Społecznego Ruchu Naukowego” 1995, nr 3/4, s.49-63; Taż, *Polonica w bibliotekach litewskich*, [w:] XV Sesja Stałej Konferencji Archiwów, Bibliotek

ad. a) Uczestnictwo w ekspertyzach, zadaniach i projektach wydawniczych inicjowanych przez Zarząd Główny PTB, jak i w dyskusjach na forum, organizowanych w Warszawie. Bardzo aktywnie współpracował Piotr Lechowski: był ekspertem w ratowaniu księgozbioru w Cieszynie, opracował straty księgozbiorów małopolskich w czasie drugiej wojny światowej⁸. Prezes Oddziału w Krakowie - Maria Kocójowa w referatach na dorocznych ogólnopolskich konferencjach PTB w Warszawie podejmowała tematy związane z zainicjowaniem wykorzystania nowych technik w pracach dokumentacyjnych PTB uzupełniających E. Chwalewika „Zbiory polskie”(1992), amerykańskimi priorytetami w badaniach nad księgozbiorami i bibliotekami (m. in. problem mniejszości narodowych (1994), skutkami dla przemieszczeń księgozbiorów prywatnych reformy rolnej (z okazji 50. rocznicy w 1995), aktualną współpracą z Niemcami (1996, drugi referat dr hab. Wandy Pindlowej), elektronicznymi bazami danych związanymi z archiwami we Wilnie (1997). Referowała też wyniki rozwoju działalności PTB w Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie (na dwóch sesjach) oraz w Rzymie na Stałej Konferencji Archiwów, Bibliotek i Muzeów Polskich na Zachodzie (1993).

ad. b) Działalność Oddziału PTB w Krakowie niezależna od Zarządu Głównego. Został wypracowany własny model działalności, mianowicie eksperci :

*sukcesywnie rozwijają prace integracyjne dla poszerzenia forum ekspertów, zwłaszcza o archiwistów, muzealników i księgarzy oraz związane z integracją środowiska ludzi książki

i *Muzeów Polskich na Zachodzie*, Rzym 1994, s.90-98. O Instytucie BiIN UJ zob. *Wydział Zarządzania i Komunikacji Społecznej UJ. Informator*, Kraków 1997.

⁸ P. Lechowski jest współautorem *Raportu dla MKiSZ o stratach w Małopolsce*, przygotował rozprawę doktorską nt *Skutki 2 wojny światowej (1939-1945) dla bibliotek i księgozbiorów Krakowa* 330 ss.), opublikował *Straty bibliotek Krakowa podczas II wojny światowej w Symposia Bibliologica...*; złożył do druku artykuł *Losy bibliotek szkół krakowskich podczas 2. wojny światowej*. Zob też. *Cieszyńskie księgozbiory historyczne*, Warszawa 1993.

w Krakowie (m.in. doradztwo w komputeryzacji bibliotek krakowskich)

- * prowadzą własne projekty badawcze międzynarodowe
- * współorganizują konferencje międzynarodowe i dyskusje z udziałem gości zagranicznych na forum krakowskim PTB
- * rozwijają działalność wydawniczo - gospodarczą
- * modernizują i automatyzują formy międzynarodowej informacji o działalności PTB.

Taki szeroki zakres działalności umożliwia członkom Oddziału w Krakowie PTB bardzo silne związanie prac stowarzyszenia z Instytutem Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz z Papieską Akademią Teologiczną. Nauczyciele akademicy z Uniwersytetu Jagiellońskiego byli inicjatorami powstania tego stowarzyszenia w Krakowie, wytyczają zakres działań i badań naukowych zarówno w kraju, jak i międzynarodowych. Czynnie uczestniczą we wszystkich projektach, wciągają młodą kadrę do realizacji, udostępniają forum krakowskie PTB interesującym gościom krajowym i zagranicznym IBIIN UJ.

* Działania integracyjne postępują w Krakowie dzięki zaakceptowaniu członkostwa w PTB od początku, czyli od 1990 r. przez księgarzy i archiwistów, m.in. z bibliotek kościelnych i zakonnych. Silnym atutem na rzecz Oddziału w Krakowie PTB jest urządzenie od 1990 r. corocznych kilkusetosobowych spotkań środowiskowych w styczniu, czyli „opłatków”. Organizowane są wspólnie przez Oddział w Krakowie PTB oraz Papieską Akademię Teologiczną w Krakowie⁹. JM Rektor PAT ks. prof. dr hab. Wacław Świerżawski, JM Rektor PAT ks. prof. dr hab. Adam Kubiś, księży Biskupi przedstawiciele uczelni i dyrektor Biblioteki PAT ks. dr Jan Bednarczyk od ośmiu lat wspierają integrację środowiska Słowem Bożym i modlitwą za pomyślność krakowskich bibliotekarzy, księgarzy, wydawców, archiwistów,

⁹ *Biuletyn Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie* 1991/92 Nr 10, s.230-231; 1993/94 Nr 12, s.258-262.

muzealników oraz za tych co odeszli. Spotkaniom użyczał gościny kościół pw św. Marka, następnie SS Prezentki pod patronatem Matki Przełożonej Elekty Zofii Jamróz w kościele z cudownym obrazem Matki Boskiej Świętojańskiej (patronki wolności). W 1998 r padła myśl przyłączenia się do starań o uznanie św. Jadwigi Królowej - Patronką Europy¹⁰. W środowiskowych spotkaniach „opłatkowych” dominują ilościowo seniorzy, uczestniczą też goście z zagranicy. Program artystyczny przygotowuje najmłodsza generacja, czyli studenci Bibliotekoznawstwa i Informatyki Uniwersytetu Jagiellońskiego. Ostatnio zostały wręczone nagrody laureatom konkursu dla studentów. Mile widziane są recytacje własnych utworów przez uczestników spotkań.

* Międzynarodowe projekty badawcze Oddziału w Krakowie PTB są wspólnie realizowane z Instytutem Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej UJ. Największy i najważniejszy projekt o znaczeniu międzynarodowym jest związany z dokumentacją zbiorów rękopisów w Wilnie. Zrealizowany został odmienną metodą niż prace Zarządu Głównego PTB. Mianowicie do współudziału pod moją redakcją zostali zaproszeni pracownicy bibliotek i archiwów we Wilnie. Pierwszy etap projektu został zrealizowany w latach 1990-1993. W efekcie powstało opracowanie, zawierające opisy 1561 zespołów archiwaliów polskich i litewskich, aktualnie zachowanych na terenie Wilna, z których wiele liczy setki dokumentów bezcennych dla kultury. Projekt był eksperymentalny i stanowi pierwszy przykład po 2 wojnie światowej takiego demokratycznego, pokojowego przygotowania informacji o zbiorach o znaczeniu multikulturalnym, z przekroczeniem barier języków narodowych. Opisy w języku polskim i litewskim składają się na

¹⁰ Idea uznania Św. Jadwigi Królowej patronką Europy została poparta podpisami przez uczestników Stałej Konferencji Archiwów, Bibliotek i Muzeów Polskich na Zachodzie w Montresor we Francji w 1997 r. w obecności ks. Michała Jagosza z Rzymu, dokumentalisty przebiegu procesu kanonicznego Królowej. Oddział PTB w Krakowie pragnie poprzeć te starania. [Członkowie PTB zebrali kilkaset podpisów].

książkę z licznymi indeksami pod tytułem: *Przewodnik po zbiorach rękopisów w Wilnie* oprac. M. Kocójowa. Kraków 1993, 359 ss. Powstała też baza danych w MicroISIS. Drugi etap prac 1997-1998 obejmuje wprowadzenie tych danych do obiegu międzynarodowego w Internet¹¹.

* Współorganizowanie konferencji międzynarodowych przez członków Oddziału w Krakowie pozwoliło na wielkiej 170-osobowej konferencji w Przegorzalach k. Krakowa w 1995 r. zgromadzić przedstawicieli bibliotek i nauczycieli akademickich z Europy Wschodniej, ułatwić kontakty i dalszą współpracę międzynarodową ku zadowoleniu członków American Association for the Advancement of Slavic Studies (AAASS), projektodawców konferencji „Libraries in Europe's Post Communist Countries: their International Context” (główny organizator w USA - dr Wojciech Zalewski, Stanford University Libraries, USA i prezes AAASS,USA -prof. Marianna Tax-Childin, oraz w Polsce prezes Oddziału w Krakowie PTB - M. Kocójowa)¹².

Wśród kilkudziesięciu wykładów zagranicznych na forum krakowskim PTB należy upamiętnić: „Zbiory polskie w bibliotekach amerykańskich” (Wanda Wawro, Cornell University, USA), edytorskie wynurzenia Vaniniego Scheiwillera i jego żony grafika - Anny Kalczyńskiej (Włochy, Mediolan), „Biblioteki angielskie” (Frank Hogg, Aberystwyth, UK), „Automatyzacja bibliotek hiszpańskich” (Dolores Lamarca, Hiszpania, Barcelona), Książki dla dzieci w Afryce Południowej (Thomas van der Wald, Pretoria), Słownik biblioteczarski w Niemczech (dr M. Berndt, Niemcy), Książka w Małej Litwie (Domas Kaunas, Vilnius), Biblioteki szwedzkie (M. Torstenson,

¹¹ Grant KBN przyznany w 1997 r. M. Kocójowej na te prace pozwolił na zorganizowanie pracy zespołu z Instytutu BiłN UJ, m.in. członków PTB: W. Szczęch, I. Ćwikilewicz, M. Jaskowska oraz K. Jaśko: <http://www.miks.uj.edu.pl/wilno/>

¹² *Biblioteki w europejskich krajach postkomunistycznych w międzynarodowym kontekście (wybór materiałów)*, Kraków 1995, 158ss, oraz pełne wydanie w j. ang. Kraków 1996, 290 ss.

Materiały Edukacyjne BIN UJ nr 3 i 5.

Boros), Przekształcenia bibliotek i zawodu w USA (George S. Bobinski, Barbara von Wahlde, SUNY Buffalo, NY).

* Oddział w Krakowie PSB rozwinął działalność wydawniczą. Początkowo były to drobne, bibliofilskie wydawnictwa wierszy nakładem autorów lub druki okolicznościowe PTB. Otrzymanie grantów zewnętrznych na publikacje z KBN, Fundacji Batorego, Urzędu M. Krakowa umożliwiło wspólnie z Instytutem BiIN wydanie książki *Przewodnik po zbiorach rękopisów w Wilnie* oraz rozwinięcie serii *Materiały z Bibliotekoznawstwa i Informatyki Naukowej UJ* (w latach. 1995-1997: 7 tytułów związanych z zagadnieniami modernizacji i przekształcania bibliotekarstwa, kształcenia, zawodu w Polsce na tle międzynarodowym). Od 1995 r. Oddział uzyskał prawo do prowadzenia samodzielnej działalności gospodarczej, którą rozwija na polu wydawnictw.

* Unowocześnianie informacji o wynikach prac naukowych Oddziału w Krakowie PTB w związku ze ścisłą współpracą z Instytutem BiIN UJ odbywa się na bieżąco. Wprowadzenie komputeryzacji, programy edytorskie pozwoliły na metamorfozę proces edytorskiego, stworzyły możliwość wykonywania wielu prac osobiście przez członków PTB, tworzenie wspomnianej bazy danych. Przygotowywana jest *Home Page* Oddziału w Krakowie w WWW.

Model silnego powiązania stowarzyszenia z uczelnią jest godny polecenia. Zapewnia bowiem możliwość uczestniczenia w priorytetowych tematach, ułatwia kontakty międzynarodowe, zwiększa prestiż społeczny działań, ułatwia starania o fundusze niezbędne dla działalności. Ponadto w krajach postkomunistycznych łatwiej przychodzą uzgodnienia na szczeblu profesjonalnych stowarzyszeń i uczelni w zakresie informacji o zbiorach niż oficjalnych organizacji rządowych.

Konkluzja: perspektywy rozwoju działalności PTB

Największe przeszkody w rozwoju stowarzyszenia stanowią opory mentalne społeczeństwa polskiego oraz trudności finansowe:

- * ogólna niechęć w Polsce do uczestniczenia w pracach społecznych, których idea była wypaczana przez ponad 40 lat reżimu komunistycznego
- * młody kapitalizm w Polsce spowodował fascynację pieniądzem młodych ludzi i ich niechęć do pracy społecznej,
- * słabo opłacane prace naukowe posiadają małe poparcie i uznanie wśród społeczeństwa
- * bibliotekarze, archiwiści, wydawcy, księgarze, muzealnicy w Polsce stanowią zbyt bierną grupę społeczeństwa i są zbyt mało aktywni na polu podejmowania badań naukowych,
- * automatyzacja bibliotek, zmiana zadań społecznych bibliotek publicznych powoduje krok po kroku przekształcanie zawodu oraz rodzi potrzebę nowego modelu wymagań i obowiązków pracowników książki, w którym eksperci i prace naukowe będą zajmować pierwszoplanową pozycję.
- * brak przyzwyczajenia wśród członków stowarzyszenia o zabieganie o fundusze na działalność
- * prowadzenie działalności gospodarczej wprawdzie przynosi dochód, ale wymaga zwiększenia kosztów zatrudnienia (administracyjnych etatów wymaga: prowadzenie wydawnictwa, dystrybucji, promocji, etc).

Pozytywy i konkluzje:

Założenia statutowe PTB sprawdziły się jako słuszne i ważne w trakcie dziewięciu lat działania PTB i stowarzyszenie może być modelowym przykładem dla innych krajów starających się o ochronę zbiorów o znaczeniu multikulturalnym i o wprowadzenie elektronicznej informacji o źródłach dla badań ważnych dla zjednoczonej Europy.

Przykład PTB zachęca do przedstawienia konkluzji natury ogólniejszej:

* Formuła PTB jako ekskluzywnego, stowarzyszenia ekspertów o wytyczonych celach ochrony, dokumentacji i informacji o przemieszczonych zbiorach uzupełnia cele i formy realizowane przez inne stowarzyszenia ludzi książki w Polsce, prawdopodobnie analogicznie do sytuacji w innych krajach

* współpraca międzynarodowa stowarzyszeń ludzi książki jest nieodzownym warunkiem realizacji celów profesjonalnych, wspierających działalność instytucji oświatowo-naukowo-kulturalnych i powinna być wspierana przez naukowe granty międzynarodowe, zwłaszcza przeznaczone na integrację Europy

* informacja o efektach współpracy międzynarodowej stowarzyszeń powinny być rozpowszechniane środkami elektronicznymi dla przyspieszenia ich dotarcia do ogółu społeczeństwa

* dla osiągnięcia skuteczności nadal należy stosować wiele rozwiązań modelowych i nie obawiać się podejmowania eksperymentów sprawdzonych w PTB - typu związania działalności ze współpracą z uczelnią czy konkretną biblioteką lub ministerstwem. Oba rozwiązania sprzyjają rozwojowi aktywności stowarzyszenia.

* indywidualność pomysłów, energii i przedsiębiorczości prezesa oraz zarządu rozstrzyga o rozwoju i kierunkach działalności stowarzyszenia

* miarą popularności i akceptowalności stowarzyszenia przez społeczeństwo jest zwiększenie prestiżu społecznego i coraz częstsze korzystanie z ekspertyz i innych usług stowarzyszenia

* konieczne jest prowadzenie *fund raising* na konkretne przedsięwzięcia (poszukiwanie sponsorów) lub działalności gospodarczej dla otrzymania środków na realizację zadań, odzwyczajenie od oczekiwania na stałe dotacje państwowe

* znajomość zagadnień związanych z ochroną i informacją o zbiorach, zwłaszcza o randze multikulturalnej będzie ważna dla szybkości integracji Europy. Przy planach rozwoju działalności stowarzyszeń trzeba dlatego pamiętać o konieczności realizacji wywoławczego hasła konferencji

IFLA 1998 w Amsterdamie „Krzyżujące się drogi kultury i informacji”, słusznie zwracającego uwagę na konieczność łączenia tych obu kierunków działań o pierwszorzędnej wadze dla społeczeństwa informacyjnego przełomu stuleci.

Przy planowaniu przyszłości stowarzyszeń takich jak PTB dlatego warto zastanowić się nad stwierdzeniem Noblisty 1981 z Austrii Eliasa Canetti:

„Sama myśl o tym ile wiedzy człowiek nie wykorzysta w swoim życiu jest nie do zniesienia. Ale odrzucać ją samemu to już całkiem wykluczone”.

Przedstawiciele PTB dlatego starają się skorzystać z każdej szansy, aby wykorzystywać wiedzę oraz pomagać ją wykorzystywać innym dla dobra wspólnej przyszłości i na miarę potrzeb społeczeństwa informacyjnego XXI wieku.